

HUSITSKÉ OSLAVY V TACHOVĚ V REŽII KOMUNISTŮ

Milada Krausová

Tachov se stal jako první ze západočeských měst členem „Společenství měst s husitskou minulostí a tradicí,“ které bylo oficiálně ustanoveno roku 1998 z iniciativy bavorského Neunburgu vorm Wald a jihočeského Tábora. Města pořádají společné akce a spolupracují také při vzájemné propagaci.¹

Úloha Tachovska v obraze husitství v českém historickém vědomí je specifická. Pozitivní hodnocení husitských válek se sem dostává až s příchodem většího počtu českého obyvatelstva po vzniku samostatné Československé republiky roku 1918. Úředníci, učitelé i ostatní Češi přicházející do převážně německého pohraničí s sebou přinesli to, co bylo částí Čechů již od 19. století vlastní, totiž vlastenecký obdiv k husitství jako nejslavnějšímu období českých dějin. Převážně německé obyvatelstvo² Tachova nebylo schopno pochopit, jak někdo může oslavovat husity, kteří se dle místní tradice tak krvavě zapsali do historie města Tachova.³

¹ Viz např. brožura: Společné dějiny spojují – Gemeinsame Geschichte verbindet. Tábor – Neunburg vorm Wald: Společenství měst s historickou minulostí a tradicí – Vereinigung der Städte mit hussitischer Geschichte und Tradition, 2000.

² Město Tachov bylo založeno za vlády Přemysla Otakara II. K původně českému obyvatelstvu někdejší vsi, zmiňované již v první polovině 12. století, přibyli první kolonisté, převážně z Horní Falce. Roku 1930 žilo v Tachově 6825 obyvatel, z toho bylo 6251 Němců, 448 Čechů a 126 příslušníků jiných národností. (Hemmerle, Rudolf. Sudetenland Lexikon. Augsburg: Bechtermünz Verlag, 1996, s. 434.)

³ Po útěku křižáků od Tachova v srpnu 1427 oblehli husité 4. 8. město Tachov a 11. srpna jej dobyli. Jako poslední se vzdal 14.8. tachovský hrad. Husité ve městě vypálili karmelitánský klášter. Dle Bartoška z Drahonice padlo ve městě na 50 českých i německých obránců. Posádka tachovského hradu se husitům vzdala. Šlechtičtí obránci hradu byli vzati jako rukojmí. Dva tucty (mezi nimi i Vilém Švihovský z Rýzmburka) však porušily slovo a uprchly. (Blíže k událostem u Tachova r. 1427 viz: Šmahel, František. Husitská revoluce. 2.vydání. 3. díl. Praha: Karolinum, 1996, s.198 – Čornej, Petr. Velké dějiny zemí Koruny české. 5. díl. Praha – Litomyšl: Paseka, 2000, s. 489. - Bystrický, Vladimír – Waska, Karel. O vyhnání křižáků z Čech r. 1427. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1982, s. 38 – 43. – Frankenberger, Otakar. Bitva u Tachova roku 1427. Sborník Okresního muzea v Tachově, 1982, r. 16, s. 44 – 53.) Kruté boje připomínal německý název jedné z tachovských uliček

Počátky oslav

Postoj tachovských Němců k prvním oslavám tachovské bitvy 7. 8. 1927, která proběhla v režii Čechů, byl tak zcela jasný – naprosté odmítnutí. To, co Češi propagovali jako vlastenectví, označili Němci zcela otevřeně jako český nacionalismus.⁴

Oslavy v roce 1927 pořádala Národní jednota pošumavská (tachovský odbor) a Československá obec legionářská. Husitskou tradici pak Češi fixovali, jak bylo obvyklé, stavbou pomníku před českou menšinovou školou.⁵ Již tyto první oslavy měly svým způsobem demonstrativní charakter – šlo o slavnost české menšiny v pohraničí. Přijeli Češi z Chebu, Domažlic i Plzně.⁶

Obnova husitských oslav v nové podobě

Po druhé světové válce byla většina německého obyvatelstva Tachovska odsunuta. Přicházeli noví dosídlenci z vnitrozemí (Češi, Slováci a Rómové) a

poblíž Horní brány – Blutgasse (tj. dnešní Krvavá ulička). Podle místní tradice však měli husité ve městě vyvraždit všechny muže. (K nepřesnému a nejednotnému líčení událostí po dobytí města srv. Bystrický, s. 41).

⁴ Jednota Čechů, jak ji manifestovali r. 1927 při tachovské slavnosti, se stala domácím Němcům paradoxně i příkladem. Autoři výzvy německým obyvatelům západních Čech, zvoucí k návštěvě Německého dne ve Stříbře, („Ausruf an die deutsche Bevölkerung in Westböhmen,“ Mieser Zeitung, 13.8. 1927) poukazují na organizátorské schopnosti Čechů, kteří přijeli do Tachova z celé republiky. Se značnou dávkou kousavé ironie proto zvu Němce do Stříbra slovy: „*Poučme se konečně a napodobme v něčem Čechy. Když už se tisíce Čechů mohlo 7. 8. sjet do starého německého města Tachov z celé republiky, aby zde oslavili takzvané vítězství, neměl by být problém, aby se jednou sjeli také Němci z celých západních Čech, aby ukázali, že stále ještě žijí.*“ (Překlad M.K.) – V německé výroční publikaci „600-Jahr-Feier- Tachov. 1329 – 1929“ místní Němci opakovaně odmítají snahu Čechů jakkoliv glorifikovat husitské období. (600- Jahr-Feier- Tachov. 1329 – 1929. Tachau, Festausschuß der 600 – Jahr Feier in Tachau, 1929.)

⁵ Dnes Základní škola ve Školní ulici. Šlo o tři metry vysoký pomník ze žulových balvanů ve tvaru čtyřbokého komolého jehlanu. Na vrchol byl umístěn bronzový kalich, na přední straně pomníku deska podle návrhu učitele české menšinové školy O. Peroutky (s kalichem, letopočtem a lipovými ratolestmi). Pomník měl velmi pohnuté osudy. Když Němci zabrali pohraničí, byl odstraněn kalich i deska. Po skončení druhé světové války byl znovu slavnostně odhalen na novém místě, před kostelíkem sv. Václava. Poté, co se těžiště oslav přesunulo na vrch Vysokou, kde byla roku 1972 odhalen nový pomník, upadl starší pomníček zcela v zapomnění. Jeho skromný zbytek stál r. 2000 poblíž hradeb u autobusové zastávky.

reemigranti např. z Rumunska, Polska a bývalého Sovětského svazu (Rusíni, Volynští Češi, Ukrajinci).⁷ Úbytek obyvatelstva se nepodařilo vyrovnat.⁸ Rozsáhlá propagační kampaň k získání dalších obyvatel pro Tachovsko probíhala ještě v roce 1954.

Po nástupu komunistů k moci se situace na Tachovsku ještě více zkomplikovala. Pohraniční pásmo začínalo již nedaleko Tachova, železná opona odřízla na základě zákona o ochraně státních hranic z r. 1951 Tachovsko od našeho západního souseda. V tachovském pohraničí následně zaniklo přes dvacet vesnic.⁹

K pozvednutí kulturního života v pohraničí mělo přispět organizování různých akcí. Již v září 1946¹⁰ se v Tachově konala Národní pouť. V centru pozornosti byli Chodové, jako strážci hranic. Na nádvoří tachovského zámku byla uvedena hra Psohlavci.

Problematika následujících oslav bitvy u Tachova v režii komunistů je zpracována v několika starších článkách¹¹, kde se můžeme dočíst dostatek podrobností o programu oslav. Doba, ve které články vznikly, však neumožňovala jakékoliv zhodnocení toho, jak komunisté zacházeli s historickou tradicí a využívali ji pro své politické cíle. Totéž platí i pro četné oslavné články

⁶ K oslavám r. 1927 srv. Peroutka, Otakar. Vzpomínky starého menšinového učitele. Sborník Okresního muzea v Tachově, 1972, r. 8, s. 24 – 38.

⁷ K osídlování Tachovska a problémům s tím spojeným viz: Růžička, Miloš. Osídlování Tachovska. Sborník Okresního muzea v Tachově, 1980, r. 13, s. 7 – 14.

⁸ V samotném Tachově žilo roku 1948 pouze 4072 obyvatel (3816 Čechů, 217 Němců, 14 Rakušanů, 9 Poláků, 5 Maďarů, 7 Bulharů a 4 Jugoslávci).

⁹ K zaniklým vesnicím viz Procházka, Zdeněk. Český les – Tachovsko. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994, s. 19 a příložená mapa.

¹⁰ V tachovském okrese získali komunisté při volbách r. 1946 největší procento hlasů z celé republiky.

¹¹ Býrut, Václav- Jakl, Václav. Z historie oslav vítězství husitů nad křižáky v bitvě u Tachova 1424. Sborník Okresního muzea v Tachově. 1972, r. 7, s. 1 – 12. Dále Býrut. – Býrut, Václav – Jakl, Václav. Z historie husitských oslav I. In 560. výročí vítězství husitských vojsk nad křižáky u Tachova. Tachov: Okresní muzeum Tachov, 1987, s. 2 – 20. – Hutníková, Jana.

v tisku, zejména v Tachovské jiskře.¹² Cílem tohoto článku není popisovat do detailu průběh jednotlivých oslav, ale zamyslet se nad jejich formou a tím, co zůstalo skryto pod povrchem oficiální propagandy.¹³

Počátkem oslav v novém duchu se stal rok 1952. Pohraniční Tachov se jevil jako ideální místo pro uspořádání další demonstrace síly ještě relativně nového režimu. Jakýmsi předobrazem místních husitských oslav byly oslavy výročí bitvy u Domažlic roku 1951, za účasti ministra národní obrany Alexeje Čepičky.¹⁴ Domažlice byly však v následujících letech stylizovány do staronové role centra národopisné chodské oblasti. Tachov podobné zakotvení v minulosti postrádal. V režii komunistické garnitury se měl stát městem husitským. Roku 1952 se v Tachově slavilo po celý srpen. Pod hlavičku oslav bitvy u Tachova se ukryla rovněž přehlídka jednotek pohraniční stráže, lidových milicí a jednotek veřejné bezpečnosti. V rámci oslav byla také uctěna památka padlých ve druhé světové válce. I v Tachově se při oslavách projevil silný stalinský kult. V článku v plzeňské komunistické „Pravdě“ s dobově příznačným titulkem „*V duchu slavných husitských tradic za mír*“ můžeme mj. najít následující oslavnou tirádu: „*My jsme části stamilionové armády obránců míru, nad níž vlaje vítězný prapor velkého Stalina.*“¹⁵

Tyto první velké oslavy lze označit za generální zkoušku pro následující a zároveň největší z tachovských oslav, které proběhly r. 1957. Větší oslavy se poté konaly každých pět let, do jejich rámce byly zařazeny různé akce konané v okrese již od jara.

Z historie husitských oslav II. Tamtéž s. 21 – 34. – Bystrický, Vladimír – Waska, Karel. O vyhnání křižáků z Čech r. 1427. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1982, s. 44 – 51.

¹² Tachovská jiskra – 1. české noviny v Tachově. Začala vycházet roku 1949.

¹³ Novější zpracování tachovských oslav a zpracování obrazu bitvy ve starší německé literatuře viz: Krausová, Milada. Husitské války v historickém povědomí obyvatel česko – bavorského pohraničí. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2000, s. 79 – 86.

¹⁴ Krausová, Milada. Taus 1431 - 1951. Beiträge zur Geschichte im Landkreis Cham. 1998, Band 15, s. 151 - 157.

Charakteristika

Tachovské oslavy se nikterak nelišily od obdobných oslav historických výročí v tomto období. Jistou specifikou jim propůjčovala pouze pohraniční poloha města a snaha jistým způsobem sjednotit nové obyvatelstvo. Scénář všech oslav se nemohl obejít bez několika vzájemně souvisejících bodů, které lze podle pořadí důležitosti pro vládnoucí garnituru seřadit následovně:

1. Přehlídka síly a úspěchů nového režimu

a) V prvních letech oslav šlo o demonstraci ozbrojených sil, často pod hlavičkou mírové demonstrace. Největší vojenská přehlídka proběhla při oslavách r. 1957, za účasti prezidenta republiky A. Zápotockého. Roku 1962 následovala vojenská přehlídka za účasti ministra národní obrany armádního generála Bohumíra Lomského. Přehlídka nechyběla ani r. 1967.)

b) Druhou formou byla téměř všudypřítomná demonstrace „úspěchů“ socialistické výstavby. Patří sem prezentace nové výstavby, opravených fasád domů, návštěvy stranických funkcionářů ve státních závodech, zemědělských družstev.¹⁶ Součástí byly i povinné závazky uzavírané pracujícími v okrese na počest husitských oslav. Při výčtech všech úspěchů budování socialismu by nezúčastněný čtenář oslavných článků v regionálním tisku mohl snadno získat dojem, že Tachov musí být nejkrásnějším městem v republice. („Tachovská jiskra“ uvádí r. 1962, že bylo opraveno 400 domů, r. 1977 se mělo Tachovsko např. stát přímo „výkladní skříní“ republiky.) Skutečnost však byla mnohem méně poetická. Po r. 1989 vítalo návštěvníky Tachova zcela běžné, šedivě působící socialistické město s řadou otlučených fasád na jedné straně a sídlištní výstavbou na straně druhé. Část starého Tachova byla navíc zbořena. (viz dále) Dokonce i komunisty r. 1972 odhalený nový památník na Vysoké byl po r. 1989 již značně sešlý.

¹⁵ Pravda, 22.8.1952. Další články k oslavám r. 1952 – Pravda, 15.8.1952 a 26.8.1952.

2. Využití výročí pro potřebnou aktualizaci¹⁷

Momentálně nejvíce viditelní nepřátelé socialistického bloku byli stylizováni do role novodobých křižáků. Jako křižáci byli prezentováni nejčastěji Američané, odsuzován byl jejich podíl na válce v Koreji (1952) či ve Vietnamu (1972). Roku 1952 byl na tachovské oslavy pozván velvyslanec KLDR Kim Du-bon.

3. Prezentace zájmu stranických funkcionářů o region

Patří sem již zmíněné návštěvy stranických funkcionářů z ústředních stranických a vládních orgánů. Postupně přijíždějí ovšem funkcionáři se stále nižší funkcí a oslavy se mění ve víceméně regionální záležitost.

4. Prezentace Tachovska jako odvěké bašty Čechů

Komunistická propaganda usilovala, aby byly jakékoliv reminiscence na někdejší německé obyvatelstvo zatlačeny do pozadí. Projevy oficiálních představitelů jsou v 50. letech plné slov obdivu k novým osídlencům, i když se tu a tam objevuje i drobný kritický tón. Prakticky ve všech vystoupeních je zdůrazňován pohraniční charakter kraje a jeho úloha v minulosti, pochopitelně v marxistické interpretaci. Nejde zde jen o zemský patriotismus, ale i o vědomé zamlčování existence německého etnika v této oblasti. Např. roku 1967 používá předseda vlády ČSSR Josef Lenárt formulace jako „*starodávny český, slovanský kraj,*“ „*kraj, který je a bude navždy drahý každému Čechovi a Slovákovi, každému vlastenci*“ či „*posvátná země našich předků.*“¹⁸

5. Kulturní a sportovní doprovodný program

Mezi obyvatelstvem bezpochyby nejoblíbenější část oslav. Patří sem vystoupení divadelních souborů z celé republiky (1962 např. opera ND)¹⁹ filmová představení (1957 premiéra Jiráskova a Vávrova filmu „Proti všem,“), výstavy,

¹⁶ R. 1951 existovalo na Tachovsku již 39 Jednotných zemědělských družstev.

¹⁷ Aktualizaci chápu v této souvislosti jako cílevědomou popularizaci a interpretaci minulosti dle potřeby doby.

¹⁸ Býrut, s. 11.

¹⁹ Tachovská jiskra, 11.7.1962.

soutěže, ohňostroje, kolotoče, sportovní utkání... Tato část oslav měla původně rovněž silný politický podtext. Měla demonstrovat veselý a bezstarostný život pracujícího lidu za socialismu a samozřejmě rovněž sjednotit nové obyvatelstvo, které osídlilo pohraničí.

Oslavy v letech 1957 - 1989

Těžištěm demonstrativních akcí byla v Tachově 50. léta. Komunisté se i zde pasovali do role strážců husitské tradice a dědiců husitské slávy.²⁰ R. 1957 navštívil Tachov prezident Antonín Zápotocký.

Návštěva prezidenta na Tachovsku byla pro místní obyvatele skutečnou událostí.²¹ Na jeho krátký pobyt se pečlivě připravovali nejen na Tachovsku, ale i v sousedním, tehdy ještě existujícím stříbrském okrese. Z četných oslavných článků připravujících obyvatele na vzácnou návštěvu si uveďme dobově typický úryvek z okresních novin ONV Stříbro s názvem „*Bud'te nám vítán, soudruhu prezidente!*: „*Bude to velký svátek obyvatel celého našeho západního pohraničí. Slibujeme, že po vzoru husitů a Chodů, slavných strážců našich hranic, budeme vždy pevnou hrází proti všem, kteří chtěli jako kdysi křižáci vtrhnout ohněm a mečem do naší vlasti.*“²²

Atmosféra ohrožení ze strany „*imperialistického západu*“ byla v komunistické propagandě téměř všudypřítomná. Šíření tezí o údajném nebezpečí je však zároveň zmírňováno ujištěními o připravenosti nového režimu odolat jakémukoliv útoku. Sousední Němci byli stylizováni do staronové role

²⁰ Pokroucený obraz husitské tradice v pojetí padesátých let nejlépe prezentuje práce F. Kavky „Husitská revoluční tradice, kde s mj. tvrdí, že únorové události r. 1948 – „*toť vítězství husitské revoluční tradice, dosavadní vrchol jejího působení v našich dějinách.*“ (Kavka, František. Husitská revoluční tradice. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1953, s. 265.

²¹ Vrcholem idealizace této události je věta z Býrutova článku z r. 1972 – „*Tachovské události v roce 1957 zůstanou v paměti jejich účastníků na věky.*“ Býrut, s. 6.

²² Nová vesnice, 2.8. 1957.

odvěkého²³ nepřítele Čechů. Připomínka bitvy u Tachova je tak zcela přizpůsobena této koncepci – jako vzpomínka na vítězství na západní hranici, kde v komunistické propagandě „*dnes nepřátelé hrozí rozpoutáním nové války.*“²⁴ Město bylo u příležitosti hlavní části oslav r. 1957 vyzdobeno modrými prapory s bílou holubicí,²⁵ všechny okna v centru musela být slavnostně vyzdobena. 4. 8. zažilo centrum Tachova monumentální vojenskou přehlídku.

²³ Tento obraz Němce přetrvává po celou dobu oslav. Výjimkou jsou ovšem logicky čestní hosté ze spřátelené Německé demokratické republiky. Delegation z NDR se objevuje na menších oslavách již r. 1959.(Tachovská jiskra, 12.8.1959.)

²⁴ Pravda, 3.8.1957.

²⁵ Tzv. „mírové prapory“

Projev A. Zápotockého²⁶ se odehrával zcela v popsaném duchu. Objevila se mírná kritika současného stavu v pohraničí²⁷ a samozřejmě i to, co místní obyvatelé chtěli slyšet - líčení budoucí zářivé perspektivy oblasti.

Ohlas na návštěvu Zápotockého v Tachově se objevuje rovněž mezi bývalým německým obyvatelstvem Tachova. V publikaci Franze Schustera „Tachau – Pfrauemberger Heimat“ (1962) poznamenává autor, že v Tachově proběhly r. 1957 velké oslavy. Více než jejich průběh a propagandistický charakter autora však zaujal přínos oslav pro vzhled města, ze kterého po roce 1945 musela odejít většina jeho německých obyvatel.²⁸

Památku středověké bitvy uctili komunisté monumentální vojenskou přehlídkou. Demonstrace „veselého života za socialismu“ reprezentovala m.j. benátská noc s veselicí, zmíněná premiéra filmu „Proti všem,“ a výstava věnovaná husitskému válečnému umění v muzeu. Zápotocký navštívil okolní JZD a státní statky a útvar pohraniční stráže.²⁹

Za zmínku stojí rovněž skutečnost, že se jednalo o jednu z posledních cest prezidenta po republice. Tři měsíce po návštěvě Tachova (13.11.1957) Zápotocký zemřel.

Obraz Tachova se koncem 50. let podstatně změnil. Buldozery začaly bořit opuštěné a polorozpadlé domy, tímto způsobem zmizela velká část starého Tachova (zejména r. 1958). Od 60. let začala vznikat nová socialistická sídliště.

Rétorika režimu se v 60. letech změnila jen nepatrně. V propagačních materiálech zvoucích k návštěvě Tachovska je bitva u Tachova prezentována jako nejvýznamnější událost místních dějin. Např. v brožurce „Od Tachova

²⁶ Pravda, 6.8. 1957 – Tachovská jiskra, 10.8.1957.

²⁷ Zápotocký upozornil na to, že mnohé z dosud existujících problémů souvisí s tím, že do pohraničí přišli lidé z různých koutů republiky i ze zahraničí, kteří se navzájem neznali.

²⁸ Schuster, Franz. Tachau – Pfrauemberger Heimat. Weiden: Verein zur Erhaltung alten Kulturgutes des Tachauer Gebietes in Weiden, 1962, s. 61.

²⁹ Blíže k programu Zápotockého srv. Býrut, s. 6.

k Přimdě“ z r. 1962 se můžeme dočíst: *„Nejvýznamnějším bojovým činem na Tachovsku XV. věku stalo se pak slavné vítězství husitských vojáků, vedených Prokopem Holým, nad mnohonárodní armádou IV. křížové výpravy proti českým kacířům v létě roku 1427. Z různých končin Evropy sebrané křížácké vojsko, jehož panickému útěku před blížícími se husity nezabránil ani papežský legát anglického rodu, bylo Prokopovými bojovníky přec jen dostiženo a jeho nemalá část v bitvě zničena. Husité se pak obrátili proti Tachovu, který po několikadenním obléhání dobyli a obsadili.“*³⁰

Hlavní část oslav r. 1962 byla veřejnosti prezentována v tradiční podobě, jako demonstrace hraničářů za mír a socialismus. Před ministrem národní obrany, generálem Bohumírem Lomským ovšem v rámci této mírové manifestace defilovaly 8. 8. 1962 vojenské jednotky – jako *„přehlídka naší síly a připravenosti.“*³¹ „Tachovská jiskra“ nešetří při popisu události i dalšími superlativy: *„Doznívá Internacionála a za zvuku Pochodu samopalníků se blíží čelo přehlídky. Se svými bojovými zástavami kráčí ve vyrovnaných řadách rota za rotou. Spolu s příslušníky armády zde jdou i pohraničníci, potlesk diváků patří výsadbářům právě tak jako našim dělostřelcům s moderními bezzákluzovými děly a raketometry. Po houfnicích a protiletadlových „ještěrkách“ duní dlažba pod pásy tanků.“*³²

I v Tachově se promítlo společenské uvolnění druhé poloviny 60. let. Oslavy r. 1967 probíhaly po dvou liniích. Ve starém duchu tak organizátoři oslav typicky neorganicky kombinují oslavy výročí bitvy u Tachova s dalšími „svými“ výročími, která připadla na rok 1967. 21.1. tak byla vyhlášena soutěž národních výborů k 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a zároveň k 540. výročí bitvy u Tachova. Na vlastní oslavy do Tachova tentokrát dorazila

³⁰ Halová, Miroslava. Od Tachova k Přimdě. Plzeň: Krajské nakladatelství Plzeň, 1962, nestr.

³¹ Tachovská jiskra, 8.8.1962.

³² Tamtéž.

delegace v čele s předsedou vlády ČSSR Josefem Lenártem, který pobyl na Tachovsku dva dny. K jeho oficiálnímu programu patřila mj. návštěva mlékárny ve Stříbře, teletníku v Těchlovicích, pohraničnicků na Přimdě a Plastimatu v Tachově. Snaha o reformy české společnosti se aktuálně promítla i do Lenártova projevu. Ne náhodou tak hlavní řečník naráží ve své řeči na nejednotnost husitů, kterou bylo třeba překonat. „*I dnes se objevují snahy vytvořit novou, panskou jednotu,*“ dodává vzápětí v reakci na reformní snahy. Husité zůstali tradičně na okraji zájmu řečnického politika. Lenárt se tentokrát zaměřil na kritiku obecně známých nedostatků socialismu (nekvalitní výroba, mrhání pracovním časem a tradiční sliby zlepšení situace v regionu.)³³ Na vrchu Vysoká³⁴ byl r. 1967 položen základ k novému pomníku.

Vedle tradiční oslavy dle obvyklého receptu byl program r. 1967 okořeněn o zdařilou akci s recesistickým podtextem. 30. 7. vypravili z Prahy starý pivovarský vůz upravený do podoby husitského vozu. Husitskou posádku tvořilo šest studentů a jedna studentka ekonomické a zemědělské vysoké školy, čtyři odborní asistenti filozofické fakulty UK, redaktor Mladé fronty a dva kočí.

³³ Pravda, 8.8.1967.

Nefalšovaný husitský kněz svolával po celou cestu všechny dobré Čechy k obraně Tachova, kam vůz 5. 8. za čtené zájmu veřejnosti dorazil.³⁵

S normalizací však vtip z oslav opět mizí. Pracující Tachova se r. 1972 měli seřadit pod transparent s heslem „*Tachovsko v duchu pokrokových tradic splní XIV. sjezdu KSČ*“. O poklesu zájmu oficiálních představitelů o husitský Tachov svědčí i fakt, že do města přijel již pouze místopředseda vlády ČSR Štěpán Horník. Pomník na Vysoké od ing. Čečka byl v tomto roce slavnostně odhalen. Účastníci oficiální oslavy přijali rezoluci proti válce ve Vietnamu, která byla zaslána ÚV KSČ.³⁶

„*V duchu husitských tradic jednotně za další rozvoj socialistického Tachovska*“ hřímá r. 1977 komunistická propaganda. Jako příspěvek k oslavám jsou prezentovány opravy hradeb, oprava tachovského zámku,³⁷ výstavba polikliniky i sídliště.³⁸ Hlavní akcí byla tradičně mírová manifestace, která se konala 6. 8. na tachovském náměstí. Oficiální obraz husitů se nezměnil.

Poslední dvě oslavy před r. 1989 byly již čistě regionální záležitostí. R. 1982 přijel do Tachova na mírovou manifestaci v letním kině tajemník ÚV KSČ Vasil Biľak. Náznakem recese byla akce studentů gymnázia, kteří si vyrobili historické kostýmy a vystupovali v nich při oslavách.³⁹

Roku 1987 projížděl okresem husitský vůz, jehož posádku tvořili svazáci OS SNB. Osádce byly následně předány klíče od města. Na řece Mži proběhla nefalšovaná bitva husitů s křižáky. Přes jistou uvolněnost nechyběla

³⁴ V případě Tachova chyběl v místní tradici obdobný bod jako domažlický Baldov. Proto byla tradice uměle obohacena – z Vysoké měl podle ní bitvu sledovat Prokop Holý.

³⁵ Blíže k akci Tachovská jiskra, 14.7. 1967 a 4.8. 1967, Býrut, s. 9 – 10.

³⁶ Hutníková, s. 23. – Pravda 3.8. 1972, 4.8. 1972 a 5.8.1972.

³⁷ Tachovský zámek byl v zoufalém stavu, roku 1968 byl na něj dokonce již vypracován demoliční výměr, roku 1969 bylo rozhodnuto zrekonstruovat ho pro potřeby města. Náklady činily 18 milionů. Zámek byl zrenovován v rámci akce Z.

³⁸ Blíže Hutníková, s. 26 – 27.

³⁹ Blíže Hutníková, s. 31.- 33.

neodmyslitelná mírová demonstrace. V čele delegace byl místopředseda vlády ČSR Zdeněk Korčák.⁴⁰

Epilog?

Husitské oslavy přežily v Tachově i sametovou revoluci. Jejich charakter se však zcela změnil. R. 1992 organizovali oslavy „Rytíři z Tachova“. S novými oslavami se objevuje nový problém. Čtenáři regionálního i celostátního tisku se poprvé dovídají, že historické oslavy také něco stojí. Již roku 1992 bylo nutné pracně shánět peníze od sponzorů. Náklady na první komerční oslavy činily kolem 250 tisíc korun. Po okrese se znovu vydal husitský vůz. Největším lákadlem se pro návštěvníky ovšem stala velká bitva šermířských skupin na vrchu Vysoká. Pro tento účel zde vyrostly 80 m dlouhé a 2,5 m vysoké kulisy – hradby.⁴¹ Také jubilejní oslavy r. 1997 připravili rytíři z Tachova. Program připomínal spíše historickou pouť (vystoupení šermířských skupin, průvod, ohňostroj) Jízdu husitského vozu sponzorovala Česká spořitelna.⁴² Náklady se vyšplhaly opět na čtvrt milionu korun.⁴³

Husitské oslavy měly vždy pro Tachov nepopiratelný význam. Přispěly výrazně ke zviditelnění města v rámci celé republiky. Pod hlavičku oslav se v průběhu let ukryly nejrůznější akce, došlo k oživení kulturního dění. Ideologický podtext postupně z hlav místních zmizel, o oblibě akcí svědčí i fakt, že oslavy přežily rok 1989. Jejich podoba se však zcela změnila směrem k čistě komerční akci.

Co se obrazu husitských válek týče, je třeba mít neustále na paměti, že historické oslavy nejsou nějakým odborným historickým seminářem či konferencí. Přesto by obraz husitství neměl být překrucován nebo podáván

⁴⁰ Tachovská jiskra, 14.8. 1987 a 20.8. 1987. Pravda, 17.8.1987.

⁴¹ Tachovská jiskra, 13.8.1992 a 20.8.1992.

⁴² Tachovská jiskra, 13.8. 1997 a 20.8.1997.

jednostranně – ať už pozitivně či negativně. Mnoho laiků si totiž obraz o tomto historickém období odnáší právě (a často pouze) z obdobných historických slavností.

⁴³ Plzeňský deník, 7.8.1997, Právo, 14.8.1997.

Hussitic Ceremonies in Tachov (Western Bohemia) Directed by the Communist Regime

Summary

The former inhabitants of the town of Tachov were valuing the Hussites rather badly. The first ceremonies on the occasion of the 500th anniversary of the Battle of Tachov in 1927 turned out to be an unpleasant surprise for Tachov's German population. As a matter of fact they had been arranged by the town's Czech minority, and had at the same time been conceived as demonstrative event for the Czech people in the borderland. The pro-Hussitic tradition came to the region thus in a somewhat artificial way. It was the result of growing Czech population after the establishment of the independent First Czech republic in 1918. Tachov's image as a town with Hussitic traditions formed only in the Socialist era. Indeed, the big festivals were conducted by the Communists every five years, since 1952. But the real historical incident was always kept in the background. The medieval battle at the German-Czech border was adapted and interpreted according to the respective requirements of the newly installed regime. In the fifties, monstrous rallies were to demonstrate the Communists' power. This applies particularly to the biggest event in 1957, in which Antonín Zápatocký (President of Czechoslovakia) took part. Along Tachov's roads moved military units to the central manifestation. Powerful parades took place in 1962 and 1967, too. The ceremonies were bound to serve still other purposes. They aimed at representing the pretended and real achievements of the Socialist economy in the borderland, at showing the interest taken in the region by the Communist officials, at pushing gradually away the reminiscence of the German preponderance in pre-war times, and at joining the new inhabitants after the population transfer of the Germans. The Communists' enemies (especially Americans, but the Germans in the "imperialistic" West as well) were marked as modern crusaders, who had to be defeated like their predecessors. Such was the substance of the official addresses held by the Czech politicians as guests of honour. The town's inhabitants and the numerous visitors from the environs took high pleasure in the cultural section, which lasted during the whole year. To Tachov came e.g. theatrical companies from the whole Republic, and exhibitions, picture shows and sports meetings were held. In 1967 was for the first time a genuine Hussitic cart driving about in the region, while the crew invited to a visit to Tachov. In 1972 a new battle monument was unveiled on the top of "Vysoká" hill. In the eighties, the Tachov events became a more and more regional concern. After the Velvet Revolution they survived in a new commercial way. As the first of the Western Bohemian towns Tachov became a member of the "Union of the Towns with Hussitic History and Tradition", which

had been established in 1998 on the initiative of Bavarian N.v.W. and the South Bohemian Tábor.

Hussitische Feierlichkeiten in Tachau unter der Regie der Kommunisten Zusammenfassung

Die einstige deutsche Bevölkerung der Stadt Tachov (Tachau) bewertete die Hussiten überwiegend negativ. Die ersten Feierlichkeiten anlässlich des 500. Jahrestages der Schlacht bei Tachau im Jahre 1927 stellten für die Tachauer Deutschen eine unangenehme Überraschung dar. Sie wurden nämlich von der tschechischen Minderheit in Tachau organisiert und gleichzeitig als eine Demonstrationsveranstaltung des Tschechen im Grenzland konzipiert. Die prohussitische Tradition gelangte also in dieses Gebiet auf künstlichem Wege, von außen, und zwar infolge des Anwachsens der tschechischen Bevölkerung nach Entstehung der selbständigen ersten Tschechoslowakischen Republik. Das Bild von Tachov als einer Stadt mit hussitischen Traditionen bildete sich dann erst in der sozialistischen Ära aus. Die großen Feiern fanden unter der Regie der Kommunisten seit 1952 alle fünf Jahre statt. Das eigentliche historische Ereignis blieb jedoch immer im Hintergrund. Die mittelalterliche Schlacht an der deutsch – böhmischen Grenze wurde aktualisiert und interpretiert je nach den Bedürfnissen des neuen Regimes. In den fünfziger Jahren handelte es sich um monströse Demonstrationen der Kraft der Kommunisten. Es gilt besonders für die größte Veranstaltung im Jahre 1957, der sogar der Präsident der Tschechoslowakischen Republik Antonín Zápotocký beiwohnte. Über die Tachauer Straßen rollten anlässlich der Hauptkundgebung Militäreinheiten. Mächtige Militärparaden fanden ebenfalls 1962 und 1967 statt. Die Feierlichkeiten sollten noch andere Zwecke erfüllen. Deren Aufgabe war es, die angeblichen und wirklichen Erfolge der sozialistischen Wirtschaft im Grenzland zu präsentieren, das Interesse der kommunistischen Funktionäre für die Region zu zeigen, die Erinnerung an die vor dem zweiten Weltkrieg vorwiegend deutsche Bevölkerung nach und nach zu verdrängen und die nach der Aussiedlung der Deutschen neu angekommenen Einwohner zusammenzubringen. Die Feinde der Kommunisten (besonders die Amerikaner, aber auch die Deutschen aus dem „imperialistischen“ Westen) wurden in die Rolle neuzeitlicher Kreuzritter stilisiert, die man wie ihre Vorgänger schlagen müsse. All dies konnte man in den offiziellen Reden der Ehrengäste aus der Reihe der tschechischen Politiker finden. Bei den Bewohnern der Stadt und zahlreichen Besuchern aus der Umgebung erfreute sich der kulturelle Teil, der über das ganze Jahr verteilt wurde, größter Beliebtheit. Nach Tachau kamen z. B. Theatergruppen aus der ganzen Republik, es fanden Ausstellungen, Filmvorstellungen und Sportwettkämpfe statt. Im Jahre 1967 fuhr zum erstenmal

ein echter hussitischer Wagen durch die Gegend, dessen Besatzung zum Besuch von Tachau einlud. Im Jahre 1972 wurde auf dem Hügel „Vysoká“ ein neues Schlachtdenkmal enthüllt. In den achtziger Jahren verwandelten sich die Tachauer Feiern in eine mehr regionale Angelegenheit. Nach der sanften Revolution lebten sie in einer neuen kommerziellen Form weiter. Tachov wurde als die erste der westböhmischen Städte Mitglied der „Vereinigung der Städte mit hussitischer Geschichte und Tradition,“ die 1998 durch Initiative des bayerischen Neunburg vorm Wald und des südböhmischen Tábor gegründet wurde.